

UKM 04/20 Debattklima- hvordan snakker vi om og til hverandre

På Ungdommens kirkemøte (UKM) i oktober 2019 ble det vedtatt at tema for fokussak til UKM 2020 skulle være *Debattklima – hvordan snakker vi om og til hverandre*. UFUNG har utfordret bispedømmenes ungdomsting, ungdomsråd og kristne barne- og ungdomsorganisasjoner til å arbeide med denne fokussaken frem mot UKM 2020.

UKM 2018 jobbet med saken *Frykt ikke? Kirkens møte med fremmedfrykt* (UKM 8/18)¹ Her vedtok man blant annet å utfordre menighetene til å være en tydelig røst i lokalsamfunnet mot fordomsfull fremmedfrykt og ha fokus på å uttrykke det kulturelle mangfoldet vi har i Den norske kirke, særlig med tanke på den samiske befolkningen og andre minoriteter. Noe som også vil være et viktig fokus i UKMs arbeid med debattklima saken.

En debatt kan skje formelt, uformelt, offentlig eller privat. En debatt kan forstås som en utveksling av meninger og argumenter for eller imot en sak. Målet med debatten kan være å belyse ulike sider av en sak eller å overbevise motdebattanten om sitt syn. Vi snakker ofte om å vinne debatten. Hvor debatten foregår definerer ofte om det er regler for debatten. Disse reglene kan være både uformelle og formelle.

Klima i den offentlige debatten

Mange opplever at klimaet i den offentlige debatten og i kommentarfelt på nett blir hardere og mer polarisert. Det kan virke som om grensen for hva som er lov å si og skrive om sine meningsmotstandere er flyttet til et sted der alt er lov og reglene for debatten er ikke lenger like lett å få øye på

Hvis man sier i fra om det som oppleves ugreit, sårende eller rett og slett diskriminerende kan man bli møtt med utsagn som: «Ja men jeg har lov til å si det jeg mener, vi har jo ytringsfrihet i dette landet», «du må tåle at jeg sier ting du ikke liker», «alle er så krenkbare i dag».

Har debattklima blitt hardere eller er det bare mer synlig? Hvis holdninger får være i det skjulte kan det også bidra til mer ekstremisme. Men har mer åpenhet, som var mantra etter 22.juli, bidratt til mindre hardhet i debattklima?

Sitater fra kommentarfeltet

«Disse klimabeviste ungdommene som demonstrerer og spiser salat men til syden skal de»

«Jeg kan ikke forstå at det går an, i disse dager, å være så dum at man tror på Gud. Religion er roten til alt ondt»

«Guds ord står over alt! Jeg blir så lei meg for at mennesker ikke forstår at de ikke kan endre på Guds ord og velger å leve i synd»

«Blir «svarte» oftere stoppet på gaten? Selvefølgelig. Hvem er det som driver med gjeng- og ungdomskriminalitet i Oslo? Politiet må få lov til å gjøre jobben sin. Det er ikke etnisk norske ungdommer som skaper problemer i hovedstaden.»

«Jeg er så glad for at vi endelig får en kirke her, som vern mot islam»

«Jeg sier bare følg pengene, det er mye de ikke vil at vi skal vite»

¹ <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/2018/ukm-sak-8-18-frykt-ikke---kirkens-mote-med-fremmedfrykt---vedtak.pdf>

For skulle ikke åpenhet bidra til at trollet sprakk? Har vi rom i våre lokale menigheter for å lufte det som kan være ekstrem holdninger eller avskrives disse holdningene med taushet og utestengelse?

Flere aviser og nettsteder velge å fjerne kommentarfelt, hva gjør det med det offentlige ordskiftet? Hvis man ikke har mulighet til å kommentere der debatten skjer, flyttes den ofte til andre fora der man møter de som mener det samme som seg selv. Er det sensur å ikke ha kommentarfelt? En del aviser og nettsteder stenger kommentarfelt fordi det er en så stor jobb å ha redaktøransvar for ytringene som kommer inn. Er man ansvarlig for andres ytringer som eier av kommentarfeltet og hvor går grensen for hva som kan stå i et kommentarfelt?

Ekkokammer?

I omtalen av hverandre brukes gjerne «fakta» hva som er rett og hva galt og hvilke kilder jeg har for mitt argument. Det florerer av falske artikler og bilder på nett og det er ikke vanskelig å finne et forum som støtter mine meninger. Vi er alle med i grupper/ fora som støtter vårt syn på den saken vi brenner for. Men hva gjøre det med oss når vi deltar et sted som lett kan bli et ekkokammer, hvor er da rommet til å se andres synsvinkler? Hvordan snakker vi om våre meningsmotstandere i et slikt fora? Et eksempel fra denne våren var når de to ulike gruppene folkeopprøret mot klimahysteriet og folkeopprøret mot folkeopprøret mot klimahysteriet dukket opp på Facebook. For kan vi vær helt sikre på at vi har oppfattet alle nyanser i hva den andre mener før vi responderer?

Korona og en ny digitalhverdag

Siden midten av mars har vi alle vært mye hjemme og den digitalearena har vært samværsformen. Mange nye felleskapsarena er skapt med gudstjenester, møter og sosialkvelder. Men bidrar denne nye virkeligheten bare positivt? Det er mye vi enda ikke vet om hva denne nye virkeligheten har av konsekvenser, men at det fører til mer ensomhet, større sosiale forskjeller og utfordringer for de mest sårbare ser ut til å være noe av det som dukker opp i kjølvannet av pandemien. Det ser også ut til at konspirasjonsteorier blir mer synlige og at nasjonalismen øker.

Også i Norge øker fattigdommen, det å være solidarisk med verden kan være vanskeligere når man selv mister jobben eller må dra hjem til foreldre fordi studielånet ikke strekker til. Vi har opphetede debatter om egen frihet, selvbergning, innvandring og barn i flyktningeleire. I kommentarfeltene får man av meningsmotstandere enten vite at man har dårlig menneskesyn eller at man er dum som ikke forstår det store bilde, vi kan jo ikke hjelpe alle.

Ord forklaring

Et **ekkokammer** er en metaforisk beskrivelse av en situasjon hvor informasjon, ideer eller oppfatninger blir forsterket gjennom repetert kommunikasjon innenfor en avgrenset gruppe. I et ekkokammer sees det gjerne bort fra meninger eller fakta som bryter med enigheten innenfor gruppen, så det blir lite plass for motstridende synspunkter. Derfor forsterkes troen på oppfatningene som allerede eksisterer i et ekkokammer.

Konspirasjonsteori er en forklaringsmodell som går ut på at ting som er galt i verden skyldes at mektige grupper i hemmelighet sammensverger seg for å fremme sin egen, skjulte agenda.

Ytringsfrihet og ytringsansvar

Ytringsfriheten står sterkt i Norge. Denne friheten er forankret i grunnlov og menneskerettighetene. Den sikrer at hvert menneske har en stemme og er viktig for samfunnet. Den bidrar til demokrati og et åpent samfunn der man bl.a kan belyse og kritisere makt og usunne strukturer. Med frihet kommer også ansvar. De fleste vil nok si at de har ansvar for egne ytringer men har man ansvar for andres? Hva hvis mine ytringer begrenser andres frihet? Stopper min frihet der din begrenses? Og hvor går den grensen?

Det er stadig en diskusjon om SoMe bør ha en form for redaktøransvar eller ikke, noe som ble aktualisert etter at bl.a Twitter merket presidenten i USA`s twittermelding med faktaboks².

Nettvett og lover

I et debattinnlegg i Dagsavisen 27.februar kunne vi lese om hvor vanskelig det er å lære barn nettvett når bestemor stadig poster fake news på Facebook³. Yngre generasjoner har vokst opp med opplæring i nettvett på skolen, kan yngre generasjoner bistå eldre med kunnskap om kildekritikk på nett? Er dette et tema som kan tas opp i menigheten når alle generasjoner møtes?

I norsk lov har vi en paragraf mot hatefulle ytringer straffeloven § 185 (diskriminering) og § 266 (hensynsløs atferd)⁴. Det betyr at det er en grense for hva det er lov å si og skrive. Denne loven har i de siste årene gitt dom i bl.a disse to sakene:

- En mann i 50 årene ble dømt til å betale en bot på 15 000 kroner og 18 dagers betinget fengsel for hatefulle ytringer mot samer⁵.
- Leder i SIAN (stopp islamisering av Norge) ble dømt til 30 dagers betinget fengsel og en bot på 20 000 kroner etter at han delte ut SIANs løpesedler, med hatefulle ytringer mot muslimer⁶

En av mine minste, kirkens verdigrunnlag

Jesus var grensesprengere i sitt møte med mennesker og utfordrer oss også i dag på hvordan vi møter det som er ukjent og fremmed. Som kristne tror vi på en Gud som sier: *Det dere gjorde mot én av disse mine minste søsken, har dere gjort mot meg (Matt 25.40)*. Det utfordrer oss til handling samtidig som det ikke gjør oss bedre enn de som ikke deler vår tro. Er vi som kristne forpliktet til å si ifra når debatten sporer av i hets, sjikane og personangrep? Da bispemøtet uttalte seg om abortsaken i februar 2019, sa de:” *Det er på tide å skape et nytt samtaleklima. Det ønsker vi å medvirke til.*” Kan ungdomsdemokratiet i Den norske kirken legge til rette for at dette skjer i kirken?

I UKM 2018 saken **Frykt ikke** kan vi lese: Populistisk nasjonalisme er på fremmarsj i Europa og flere steder i verden. Det er en ideologi som fremmer én folkegruppes interesser og har tydelige skiller mellom "oss" og "dem". Det bidrar til fremmedfrykt og rasisme og går ut over marginaliserte grupper i samfunnet. Denne nasjonalismen kan føre til ekskludering, diskriminering eller dehumanisering av minoriteter, som enkelte populistiske politikere har begrunnet ut ifra en påstand om å ville beskytte kristne verdier.

² <https://www.nrk.no/urix/twitter-merker-trump-tvitring-som-villedende-1.15030846>

³ <https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/sma-barn-og-gamle-troll-1.1672017>

⁴ <https://www.politiet.no/tjenester/tips-politiet/hatefulle-ytringer-pa-internett/>

⁵ <https://www.dagbladet.no/nyheter/skrev-om-sam-jaevlan-pa-130---domt/70722813>

⁶ <https://filternyheter.no/sian-leder-domt-til-betinget-fengsel-for-hatefulle-ytringer/>

I Kirken enes vi om noe som går på tvers av etnisitet og landegrenser; derfor mener UKM 2018 at dette er en uheldig bruk av begrepet «kristen verdi»

Den norske kirke er fortsatt majoritetskirke i Norge det betyr at når vi uttaler oss på vegne av kirken er vi en del av en majoritet med makt og midler som andre tros- og livssynsamfunn ikke har. Hva har det å si når kirken utaler oss om for eksempel sted for kirkevalg, klimaspørsmål, flyktninger, innvandring og skolegudstjenester? Hvem er vi og hvem er de? Når man kritiserer er det alltid forskjell på å sparke oppover eller nedover samtidig som man er bevist sin egen makt.

Hvis noen som er en del av din tradisjon/tro gjør noe du ikke liker kan det gjør ekstra vondt og rører ved det innerste av verdier. Derfor ser vi ofte at ordskiftet internt kan være vel så tøft som det vi finner i anonyme kommentarfelt. Spesielt i arbeide med ny vigslingsliturgi for likekjønnede var det mange som kjente på hvordan vi som kirke omtalte hverandre.

Spørsmål til videre arbeid

- Hva er din fordom? Hva er en positiv og hva er en negativ fordom?
- Hva ligger i ytringsfriheten? Hvordan er den i forhold til ytringsansvar?
- Kan du komme på noen eksempel andres ytringer har begrenset din frihet?
- Har jeg ansvar for hva Den norske kirke uttaler seg om hvis jeg er medlem der? Hvorfor, hvorfor ikke?
- Hvordan har covid 19 bidratt til debattklima?
- Hva gjør det med oss når vi opplever at andre mennesker eller oss selv blir rangert etter utseende, etnisitet, seksualitet eller politisk standpunkt?
- Den norske kirke har mange medlemmer med ulike meninger. Kan kirken ta hensyn til alle meninger og samtidig ta klare standpunkt i saker? Finnes det saker kirken ikke bør utale seg om?
- Hvordan kan vi unngå ekkokammer og er det mulig på SoMe?
- Hvordan kan vi ta opp nettvett i menigheten?
- Hvordan kan kirken som lokalmenighet ta opp uenigheter? Har vi noen eksempler på gode samtaleformer?
- Har debattklima blitt hardere eller er der bare mer synlig?
- Hvordan ivareta kirken minoritetsperspektiv og ytringer i sitt arbeid?
- Hvordan kan jeg si fra og når bør jeg si fra hvis noen går for langt?
- Har kirkens ungdomsarbeid trygge rom for å teste meninger som kan være ekstreme?
- Hva gjør det med debatten hvis kommentarfelt ikke er mulig?
- Hvordan kan vi gjenkjenne konspirasjonsteorier og bidra til bedre kildekritikk?

